

- 2 ----- זכרון טוב -מוסר לימי החודש
- 2 ----- יום א' [1] לחודש
- 2 ----- יום ב' [2] לחודש
- 3 ----- יום ג' [3] לחודש
- 3 ----- יום ד' [4] לחודש
- 3 ----- יום ה' [5] לחודש
- 4 ----- יום ו' [6] לחודש
- 4 ----- יום ז' [7] לחודש
- 5 ----- יום ח' [8] לחודש
- 5 ----- יום ט' [9] לחודש
- 6 ----- יום י' [10] לחודש
- 6 ----- יום י"א [11] לחודש
- 7 ----- יום י"ב [12] לחודש
- 7 ----- יום י"ג [13] לחודש
- 7 ----- יום י"ד [14] לחודש
- 8 ----- יום ט"ו [15] לחודש
- 8 ----- יום ט"ז [16] לחודש
- 9 ----- יום י"ז [17] לחודש
- 10 ----- יום י"ח [18] לחודש
- 10 ----- יום י"ט [19] לחודש
- 10 ----- יום כ' [20] לחודש
- 11 ----- יום כ"א [21] לחודש
- 11 ----- יום כ"ב [22] לחודש
- 12 ----- יום כ"ג [23] לחודש
- 12 ----- יום כ"ד [24] לחודש
- 13 ----- יום כ"ה [25] לחודש
- 13 ----- יום כ"ו [26] לחודש
- 14 ----- יום כ"ז [27] לחודש
- 14 ----- יום כ"ח [28] לחודש
- 15 ----- יום כ"ט [29] לחודש

זכרון טוב – מוסר לימי החודש

יום א' [1] לחודש

אחי, תן אל לבך דבר מראשיתו תחלת כל, מיום היותך, שעבדת עבודה בגופך ונשמתיך, ויבן חרדה תלבש ותאחז רעד בכל עצמותיך, כי לא נבראת כי אם לעבד את בוראך, רק כי אי אפשר לגוף בלי מחיה ומזון ומלבוש - מצרכי גופך, ולא נבראת להתעשר וכל יום ולילה להיות טרויד בפועלך, ועקר מה שנבראת - לעבד קונך. ולמען צדקו - הוא צוה לך שתשתדל להיות גופך. איך אתה עושה עקר טפל והטפל עקר בעמלך, וכל מחשבותיך במשא ומתן, וטייל, ולבנות בתים לשונאך, ותרחיב פיה ותמלא כסף וזהב בטנגה? איזה תועלת תהיה לך אחר מיתתך - להניח כל אלו לאחרים? מי יודע אם ישאר לאוהבך או לשונאך? וכל עבירה שיעשו על ידי ממונך להכעיס חלילה וחס יוצרך - יוסיפו לענותך, וכדי בזיון וקצף. אוי לך לאותה פלמה, הלא כ"ד שעות ביום ולילה: כמה שעות עסקת בעבודת ה' ותברך? כי אפשר שבין שלש תפלות - לא יעלה שתי שעות, וכמה יגיעו לך בושח פאשר תעמיק בזה - אם אמר יאמר העבד לפני האדון: 'איני רוצה לעבדך כי אם ב' שעות, וכ"ב שעות הנשאך - אעשה רצוני בהבל וריק וטיילים?! ועל זה ידו הדווים! ויקח אדם מוסר מעבדו וישפחתו ומשרתיו ופועליו: אם לא יעבדו כל היום או רובו - הוא מבליט עיניו עליהם וקוצף, וגרים קולו בפחד ואימה: 'מדוע לא כליתם חקכם?'. על זה נאמר: "ויסרתני אתכם א"ף אני שבע על חטאתיכם". ומה תענה ליום פקדה: 'כמה שעות ביום עבדת לבוראך? מה נדבר ומה נצטדק? ואם נדקדק בשתי שעות של תפלות - כמה מחשבות זרות, וכמה חטאות, ושנאת חנם, ובלבול דעת - היה בהם! לב טהור ברא לנו אלהים ורוח נכון חדש בקרבנו, אמן!

יום ב' [2] לחודש

אחי, הוי צדיק ואל תהי רשע, ושמר שבועה שהשבעת מבטן אמה, ונתן בך בוראך סימן עמק וזכרון לשבועה - בשפתיך עליונה, והיא זכרון לדבר הזה, כמו שנאמר בזהר חדש, דויק ותשכח בכל מאמצי כחך! והפונה "הוי צדיק ואל תהי רשע", שרמז - יקים מלת "צדי"ק: 'צ' - תשעים אמנים, ד' - ארבע קדושות, י' - עשרה קדישים, ק' - מאה ברכות, ובזה תזכה לשלשה דברים: בני חיי ומזוני - עם הכולל גימטריא צדיק, רוצה לומר: 'צדיק פתמר יפרח' - גימטריא רחמים, ונתן לך רחמים. וידוע מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: 'בני חיי ומזוני - לאו בזכותא תליתא מלתא'. הקשו: למה 'תליתא' ולא תליתין? 'תליתא' - רוצה לומר - תלוי זה בזה, 'תליתא' אותיות - 'אילת' - גימטריא אמת יהגה פיה. ועיקר רצון אביך שבשמים, ולא יבקש אדם מה' אלא לחם חיוקו. ודע, פי תאות עולם הזה דומה לדבש אשר נבלל בתוכו סם המוות, וכמעט יסיר מתיקה - וישאר חניקה, ותהיה נפש הקרה - בידי האכזר עשוקה, ותפל פעלוקה, ולא יועיל שם הבכיה והאנקה, פי אם בעולם הזה לשוב בתשובה, ובתורה ובמצוה לדבקה - אז יציל נפשו מפל צרה וצוקה! פי כל זמן שאדם פלול באהבת עולם הזה - הוא רחוק מעולם עקרי! אם נעדר השמן מהפתילה - נעדר אורה, כשם שגור אינו מאיר אלא על ידי השמן - גם כן התחברות הנשמה עם הגוף - על ידי אכילה. והדבר הזה יש לו ב' סיבות: אחד - לברר רפ"ח ניצוצין ממאכל, בסוד "צדיק אוכל לשבע נפשו" ויוציא יקר מזולל - כמו שאמר האר"י ז"ל. שנית - שהאדם נמשל כבהמה - שלא יתגאה, וכייר חסרונו - ועל פת לחם ישע גבר, ומכנים טוב ומוציא רע, וישפיל עצמו ולא ירים ראשו, פי קופה של שרצים תלוייה לו בין עיניו, ולזה יפגע פעבד אל אדוניו, אדון הפל חי וקיים לעולמי עולמים, שליט בעליונים ותחתונים.

יום ג' [3] לחדש

אחי, בכל יום ויום התפלל לפני בוראך שתשלט על יצרה, ותאמר לפניו: יהי רצון מלפניך שלא אכעס ולא אכעיסך. "שפטים ושטרות תתן-לה בכל-שעריה" - והם אצניך ועיניך וחטמך ושלפתיך וראש גוייתך, ותן לבך ועיניך לאלהיה ואז תלך לבטח ולישר דרכך, כי הם עקר ומ"ח איבריך ושס"ה גידיך. בכל עת וזמן תעורר בתשובה נפשך - כי הוא משגיח על כל מעשיך, ואם תתנדה על עוניך הוא יכפר פשעיך, ואז לא יהיה שום מסך בינו ובינה, וימינו פשוטה לקבל תשובתך, כי חנון ורחום נקרא אלהיה, אף על פי שרבו עוניך שעשית בימי בחורתיך, בפרט בעון קרי ששפכת על מטתך, ומה שהרהרת הרהורים רעים שראית בעיניך, ואז הנגע וסטר אחרא נדבקו באהליך שאין אדם אחר נתפס בצערה, ותפלה וטבילה וסגופים אל יחסר ממך, תעלה ותרופה תמצאם ותעליזנה כליותיה. ואם יפנה לבבך מעסק הבליה - אז בתי פנסיות ובתי מדרשות יהיו פרדסיך וגנותיה, ותרבה בכל עת תחנוניתך כשתהיה אמה לבדה, ותקיים מצות 'ואהבת לרעהך כמוך' - שלא תהיה שום שנאה בינו ובינה. ותהיה מרגל לתחנות "לה אלי תשוקתי" בקריאתך, ותהיה תורת ה' בפיך בהרמת קולך, כי בדבר הזה יארכו ימיה ושנות חיים יסיפו שלומך, ועשר וכבוד ומעלה ישגוה. ותזהר מאד בכל דבר שתלמד בחל ובלשבת קדשך - תוציא מפיה 'לשם יחיד קדשא בריך הוא ושכינתיה', בשלוב הוי"ה ואדנו"ת וזה יהיה עקר פונתך. וכבד אביך ואמך' כל ימי חייך - למען יארכו ימיה, כל שכן אחר פטירתם - שיאמרו 'אשרי יולדתך'. והמצוה הזאת חמורה שבחמורות שבעשרה דברותיה! ותזכה לפסוק "הנה אנכי שולח מלאך לפניך", ופתאם תבוא אל היכלו ויחיו מתיך.

יום ד' [4] לחדש

אחי, שים מסוה הבושה על פניך, ויהיה לה לב רחמן, שאם תרחם על הבריות ועניים - מן השמים ירחמו עליך! ותהיה מן רודפי צדקה וחסד ורודף להטיל שלום בין איש לאשתו ובין אדם לחברו וירבה שכרך, ותאכל מפרותיה בחייה והקרן צפון באחריתה. מערב עם הבריות דעתך, ואויב אחד אל ימעט בעיניך, ואלף אוהבים לא יועילו לה בעת צרותיה, כי אם רצון קונה. ואל תהי בז לכל אדם מימיה, ואם תוכיח אותם - בסתר תדבר בחכמתך. והתנאה במצוות, בטלית נאה, בלוב נאה וספרים נאים ככל מלבושך. ואל תתעצל במצוות ותלך אחרי ה' אלהיה, רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אלהיה. ואל תחוש לפסילים שמלעיגים עליך, ומורא בני אדם לא יעלה על ראשך, כי ה' יהיה בכסלך וישמר צאתך ובואך, והוא יפרק על העולם מעל צואך. במצוות בקור-חולים ונחום-אבלים ושמחת-חתנים תהיה סחורתך, אשר לבם שמחים לראותך, ויאמרו 'שלום בואך', יחשב לה כאלו בנית חרבות ירושלים עיר קדשך. ומסעדת מצוה תהנה נפשך, ותעטר השלחן בדברי תורה, ובזמירות תרים קולך. ובמקום שמכנסין - פזר, וזהו פבורך, במקום שמפזרין - פנס ואל תשחית דברך, ולשם-שמים תכין לבך. ו"אל תוכח לץ - פן ישנאך", אך הוכח החכם ויאהבה, כי מצוה יחשב לה ועון לא ישגיגה, ויהללה זר ולא פיה. וזו היא דרך ישרה שידבק בה האדם כמותך. ויהיה לה לב טוב, כי הוא עקר ושרש הפל וברשותך, ותגבר על יצרה!

יום ה' [5] לחדש

אחי, אל תדאג על פרנסתך בראותך עשיר יותר ממך, פן תפשוט בגזל וחמס ידיך, כי פרנסה קצובה מיד ה' ולא תלוייה בזכותך, אלא במצלה, כמו שנאמר: 'השלה על ה' יהבה והוא יכללך'. רק בכל עת תרבה

תפלה ב'שמע קולנו', והאל יקבל תחנונינו, ותכלל כל ישראל אחיה, שלא יבוא רע עלינו ועל עדתנו, ובפרט על זרענו ועל זרע זרענו, שלא יסורו מתורה וממצוות ועשר וכבוד ויהיו ממלאים מקומנו. ועקר הוא, שתתחננו לאל מקירות לבנו ובדמעות עינינו - שייטיב לאחריתנו, שתלך בכבוד ובשם טוב למנוחתנו ולבית עולמנו, ויאמרו כל הנגלים אלינו: 'אשריך מה טוב חלקך ומה נעים גורלך, בעשותך רצון קוננו, מה יפה מאד ירשיתך'. ואז יעמדו מלאכים להמליץ טוב על נשמתך, בעמדת לפני אלהיה - לתת דין וחשבון על מעשיך. ומצוות שקיימת בחייך - הם הם חילותיך, פדאיתא בזהר הקדוש ומדרש רות: על כל דבור ודבור שייצא מפיה, נבראים מלאכים בין טוב ובין רע, והטובים בנעם ה' יהיו משרתיך, ואז לא יוכלו לכבות את האהבה שבינה לבין קוננו, והלך לפניך צדקה כבוד ה' יאספך. ומקום מנוחתך המאיר למקום - עין לא ראתה זולתך. וספרי-מוסר וספרי זה הקטן אל יקל בעיניך. ותהיה מודה על האמת אפלו לקטן מערכך. ובספרי דינים 'שלחן ערוך' אורח חיים 'ויורה דעה' תהגה בהם כל ימי חייך, ובספר זהר הקדוש ותקונים תעין - כי הם עקר למודך ותקון לנשמתך. ולמד כל שבו בענין: אשר סדרו לפניך, ופרשה שנים מקרא ואחד תרגום ופרוש רש"י ומשנה בנעימת קולך. בהנהגה פזה תצא ידי חובתך, ותלמד בדרך זה לזרע ולכל אוהביך, והם יאזינו לדברך - כי האל יהיה בעזרתך וימלא לטובה כל משאלותיך, ויברכה ה' וישמרה ויפרק על מעל צוארך.

יום ו' [6] לחדש

דע אחי, אין לך מדה טובה ממצות השתיקה, שהיא סג' לחכמה שתיקה', כמאמר התנא 'ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה', ו'כל המרבה דברים - מביא חטא'. התנא מרמז: שתיקותיך יפה לך מדבוריך, הנשמה אומרת לגוף: תעין בעין שכלך, כי פשע רב יוצא מן הדבור לבטלה. מדוע אומר התנא 'מביא חטא' ולא אמר 'חוטא'? אלא, מעט מעט - מביא לידי לשון הרע ושקר ושנאת חנם, וגורם גלות לישראל כמו ד' גליות, 'מבי'א' נוסריקון - מצרים בבל ון אדום, ויהיה מושבו מושב לצים, מתוך זה יבוא לידי פתות שאינם מקבלים פני השכינה. ומביא לעצמו לידי זרע קרי לבטלה - מי שפוגם בבגרות הלשון גם פוגם בבגרות המעור, שהם מכוונים, וגם מביא השומעים לידי חטא, ועברה גוררת עברה. וידוע שהגוף רוצה לאכל ולשתות ולדבר, אבל הנשמה רוצה תורה ומצוות, וזהו שנאמר: 'לא מצאתי לגוף טוב' - שהיא תורה. אם כן, יותר טוב לאדם לשתק, וישים עצמו אלם. יכול אף לדברי תורה? לא! 'האמנם אלם', אבל צדק תדברו. אמרו בגמרא: 'כל פטיטא בישין, בר מדאורייתא', ועל ידי שתיקה שתרגיל עצמך - יגדל שכרך ומדרגתך.

יום ז' [7] לחדש

אחי כנפשי, הרגל עצמך בכל עת וזמן במאמר שכלך, ויועילו לך במקום פמה תרופות. הרחק עצמך מן השקר, כי "שפת אמת תפון לעד". כי המדבר שקר פוגם חלילה וחס בשם הנו"ה ופוגם בנפשו, וזה הרמז - שק"ר במלא: ש"י קו"ף רי"ש - ראשי-תיבות שק"ר, ואותיות אמצעיות - גימטריא הנו"ה, וסופי-תיבות - נפ"ש על זה אמר דוד המלך עליו השלום: "הצילה נפשי משפת שקר". וידוע, שסוף השקר - יפירו הכל ויודע הדבר שהוא אמר שקר, בושה וכלמה לו, מפני שאין לשקר רגלים. וזה הרמז: "לא רגל על לשוננו", רוצה לומר - לשון שקר אין לו רגלים, והמדבר שקר כמי שמונד במלך. שקר - הוא קטור,

לְשׁוֹן 'מוֹרֵד', כְּמוֹ שֶׁנֶאֱמַר בְּשִׁמוּאֵל ב' (סִימָן ט"ו): "אַחִיתָפֶל בְּקִשְׁרִים עִם-אַבְשָׁלוֹם". וְ"מֹת וְחַיִּים בְּיַד לְשׁוֹן". אוֹמֵר לוֹ, אֵל תִּפְחַד אָב-שָׁלוֹם, רוֹצֵה לוֹמֵר, בְּשִׁקְרָה הִזָּה תִּהְיֶה אָב וְשָׁלוֹם בָּךְ. אָבֵל הָאֵמֶת הוּא, חוֹתֵם מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. הוּא אֵמֶת וְתוֹרַתוֹ אֵמֶת וְחוֹתְמוֹ אֵמֶת. וְאַנְחֵנוּ מִצְפִּים לְשֵׁם "אֵמֶת מֵאַרְץ תִּצְמַח". וְאֵמֶת עֵקֶר לְמוֹד הַחֲכָמָה וְהַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶאֱמַר: "אֵמֶת וּמִשְׁפָּט שָׁלוֹם שְׁפֹטוּ בְּשַׁעְרֵיכֶם" - זֶה שׁוֹמֵר פִּיּוֹ וְלִשְׁוֹנוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶאֱמַר: "שׁוֹמֵר פִּיּוֹ וְלִשְׁוֹנוֹ שׁוֹמֵר מִצְרוֹת נִפְשׁוֹ", אֵל תִּקְרֵי 'מִצְרוֹת' אֲלֵא מִצְרַעַת נִפְשׁוֹ, שְׁפּוֹגֵם בְּנִפְשׁוֹ כְּמִי שֵׁשׁ לוֹ צְרַעַת. וּרְפוּאָתוֹ - מִרְפָּא לְשׁוֹנוֹ עֵץ חַיִּים, שְׁאֵמֶת יִהְיֶה פִּיּוֹ - שְׁמוֹסִיפִין לוֹ חַיִּים. וְדַבְּרִים בְּטָלִים וְשִׁקְרָה הוּא בְּהַפּוּיָה - שְׁמִקְצָרִין יָמָיו. אִם כֵּן, הִרְחֵק עֲצָמָךְ מִדַּבֵּר שִׁקְרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶאֱמַר: "מִדַּבֵּר שִׁקְרָה תִּרְחֵק" וְתִדְבַק בְּאֵמֶת, שֶׁתִּזְכֶּה לְבִיאַת הַגּוֹאֵל, אָמֵן.

יוֹם ח' [8] לַחֹדֶשׁ

אֲחִי, הַזֶּהֱרָה בְּתַקוּן לְשׁוֹן שְׁמֵי שְׁפּוֹגֵם בְּלִשׁוֹן חֲלִילָה וְחַס פּוֹגֵם בְּשִׁכְנִיָּה [עַם הַכּוֹלֵל] - גִּימְטְרִיא לְשׁוֹן, הִרְגֵּל עֲצָמָךְ בְּבִרְכַּת הַנְּהַנִּין וְעַקֵּר הַכֹּל בְּבִרְכַּת הַמְּזוֹן תִּרְיָם קוֹלָךְ, וּפֶת הַעֲשׂוּיָה חֲמִשָּׁה מִנִּין - כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה חֲמִשֵּׁי תוֹרָה, שְׁמִבְרָכִין בְּרַפְת הַמְּזוֹן, וְאֵל תִּדְלַג שׁוּם תִּבְּהַ בְּשִׁפְתֶיךָ אִז תִּצָּא יָדֶי חוֹבְתָךְ, וְתִלְמַד לְשׁוֹנָךְ לְהַתְרַגֵּל בְּבִרְכַּת 'שֶׁהַכֹּל' וְבוֹרָא נִפְשׁוֹת' וְבוֹרָא מִיְנֵי מְזוֹנוֹת' וְהַעֵץ' וְהָאֲדָמָה', דְּאִמְרִינֵן בְּגִמְטְרָא עַל כָּלָם אִם אָמַר 'שֶׁהַכֹּל' יִצָּא. וְאֵל תִּהְיֶה מִהַבּוֹרִים שְׁאוֹכְלִים בְּלֵי בְרָכָה וְעַלֵּיהֶם נֶאֱמַר "גּוֹזֵל אֲבִיו וְאִמּוֹ וְאִמְרוּ אִין-פְּשַׁע חֶבֶר הוּא לְאִישׁ מִשְׁחִית" הוּא יִרְבַּעַם בֵּן נִבְט. וְעוֹד, אֵל תִּנְהַג בְּקִלוּת רֵאשׁ וְתִזְהֵר לְבַנֵּי בֵיתְךָ וְכָל שְׁכָן לְאִשְׁתְּךָ שְׁלֵא תִקַּל רֵאשָׁה, וְלֵא תִרְגֵּל לְעַמֵּד בְּפֶתַח בֵּיתְךָ, כִּי הִרְבָּה דְּבָרִים רָעִים מֵגִיעִים לָךְ, וְלֵא נֶאֱהָ לְבָנוֹת יִשְׂרָאֵל אֲלֵא צְנִיעוּת וְהַבּוֹשָׁה וְתִזְהֵר מִלְּדַבֵּר אֲפֵלוּ עִם קְרוֹבֶיךָ וְשִׁכְנֶיךָ. וְתִזְהֵר עַל נִיקוּר הַבֶּשֶׂר הַיָּטִב וְעַל שְׂרָיָה וְעַל הַמְּלִיחָה וְעַל הַהֲדָחָה לְבָשָׂר כְּדִין וְכַהֲלָכָה, וּבְכָל יוֹם וְיוֹם תִּחְזֹר וְתִזְכֵּר לָךְ, וְתִהְיֶה חָרָד בְּאִזְהַרְתְּךָ, וְגַם עַל שְׁבוּעָה וְנִבְלוּת הַפֶּה לְגָדוֹל וְלִקְטָן תִּגְדִּיל לָךְ בְּדַבְּרִים הַמוֹשְׁכִים אֶת הַלֵּב, בְּסִפּוּר נְשִׁים צְדָקְנִיּוֹת כְּפָה מְעַלְתָּה וְשִׁכַר מִצְוֹת הַצְּדָקוֹת, וְסוּדָךְ אֵל תִּגְלֶה בֵּין טוֹב בֵּין רַע לְאִשְׁתְּ חִיקָךְ, וְעַל יָדֶי זֶה בְּפִמְלִיא שֶׁל מְעָלָה יִמְלִיצוּ טוֹב בְּעַדָּךְ, וְכָל מְלָה וּמְלָה מִהַתּוֹכָחוֹת תִּשְׁמַע עֲטָרָה לְרֵאשָׁךְ.

יוֹם ט' [9] לַחֹדֶשׁ

אֲחִי, אִם תִּרְצֶה לְהִיּוֹת אֲהוּב לְמַעְלָה וְנִחְמָד לְמַטָּה בְּעֵינֵי כָּל רוּאֵיךָ, וּבֵינֵן אֲבוֹת הָעוֹלָם וּנְדִיבִים יִהְיֶה מוֹשֵׁבָךְ, וּבִיּוֹם אַחְרוֹן יִמְלֵא שְׁחוֹק פִּיךָ, וְעַז וְהֶדֶר יִהְיֶה לְבוֹשְׁךָ, אֵל תִּבְהַל לְהַשִּׁיב נֶגֶד מְכַעֲסָךְ, וְרוּחַ נְדִיבוּת תִּסְמְכָךְ וְתַעֲזָרָךְ, הָאֵמֶת תִּגְדִּיל לְמַעַן כְּבוֹד תּוֹרַתְךָ, וְסִמְכַת עַל מֵאֵמֵר רְבוּתֵנוּ זְכוּרָנוּם לְבִרְכָה: 'הַמְּתַפְּלֵל עַל חֶבְרוֹ הוּא נֶעֱנֶה תִחֲלָה', לָכֵן אֲזַר נָא כְּגַבְרַת חֲלָצִיךָ וְתִהְיֶה רָגִיל בְּמִזְמוֹר "לְדוֹד ה' מִי יָגוּר בְּאֶהֱלָךְ", וְיִהְיֶה כְּבוֹד חֶבְרָךְ כְּשִׁלָּךְ, וּמֵאֵמֵר הַתִּנְאָ 'אִיזְהוּ מְכַבֵּד הַמְּכַבֵּד אֶת הַבְּרִיּוֹת'. וְאֵל יִקַּל שׁוּם אָדָם בְּעֵינֶיךָ, בֵּין קָטָן בֵּין גָּדוֹל. תִּחְשָׁב: הַגְּדוֹל - מַעֲשֵׂיו יוֹתֵר מִמַּעֲשֵׂיךָ, וְהַקָּטָן - עֲוֹנוֹ חֶסֶר מֵעֲוֹנָךְ, לְפִי שֵׁאִין אֶתְּהָ יוֹדֵעַ עֲרָף כָּל אֶחָד וְאֶחָד, כִּי אֶתְּהָ רוּאָה לְעֵינַיִם וְה' בּוֹחֵן לְבוֹת וּכְלִיּוֹת, וְלֵא תִדְבֵּר גְּנָאֵי עַל שׁוּם אָדָם וְתִנְהַג בְּכַבּוּדָם כְּבַבְתָּ עֵינֶיךָ, וְתִשָּׂא קֶל וְחִמֵּר מִנְּבִיאֶיךָ מִטָּה וְאֶלְהִיו וְאֶהְרֵן כְּהִנְיָה. וְעַל כָּל רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל וּפְשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל תִּרְבֶּה תִפְלִתְךָ, כְּאֶהְרֵן אוֹהֵב שָׁלוֹם וְרוֹדֵף שָׁלוֹם, שֶׁהִיָּה אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת וּמְקַרְבֵּן לְתוֹרָה. וְהַתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבַּרְךָ, שֶׁיִּשְׁיֵב לָבָם לְעַבּוֹדָתוֹ יִתְבַּרְךָ, וְיִצְלֵל מִצְרָה וְצוּקָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְּךָ, וּכְאֵלוּ נַעֲשִׂיתָ שְׁתִּתֵּן בְּבִרְיַת הָעוֹלָם עִם קוֹנֵךְ. וְגַם חוֹב מְטָל עָלֶיךָ שֶׁתּוֹכִיחַ וְתִנְסַר בְּלִשׁוֹן רַכָּה לְאִשְׁתְּךָ וּלְבָנֶיךָ. וְאֵל יִשְׁמַע שׁוּם אָדָם קוֹלָךְ בְּהוֹכִיחָךְ, בֵּין

על דין נדה וטבילה וטהרה וגלוי שערה והרמת קולה וחנוכה בניה להשפמת בית-הכנסת ולהליכת בית-המדרש. בדברים אלו תזכה האשה לעולם הבא, דאמרין בגמרא: נשים במאי זכין וכי' והקשו: הרי יש להם ג' מצוות נדה חלה והדלקת הנר, ותוצו: תלמוד-תורה פנגד כלם. ולזה משיב התלמוד דאמטיין בניהו לבי רב ומנטון לגבריהו עד דאיתו מבי רב ומפגן בהדייהו [= שמביאות בניהם לבית המדרש וממתינות לבעליהן עד שיבוא מבית-המדרש וחולקות עמהן] - כאילו עסקו בתורה וקימו תרי"ג מצוות, וכל שפן להזהיר בנטילת ידיים שחרית שלש פעמים בדלוג בשביל הרוח רעה, ונזפה לבגן קדשנו ותפארתנו, אמן וכו' יהי רצון.

יום י' [10] לחדש

אחי, מי ששמח בחלקו, ינוח גופו ורוחו, אנכי תמה על מי שלא זמן לכל פגע סבל, ולכל טובה הודאה, הדאגה על מה שלא היה - היא רעה חולה, שתית סם המות טובה מן הדאגה, כפי הלכות יהיה יגון, כפי הגדלה תהיה הנפילה, הסבל טוב שבענינים, והענוה טוב שבדברים, אם לא נצח האבל בסבל יאריה יגונו. בסבלנות ימצא שלום ובפזיזות חרטה. הסבלנות - עשר והפחזות - ריש. אשרי מי ששובר תאותו, אשרי מי שמשגביר הסבל בעת צרתו. מי הוא מכבד אצל הבורא? מי שהוא בצרות ויסבל את הבאות. הסתפקות טובה מן השכל, ותביא לאדם לידי מנוחה. אל תתן לבך לכל דברי בני אדם אפלו מהללים אותך. אמר החכם: הזהר במדת הבישה כי הבישה שורה על פני הנדיב, הבישה והאמונה נצמדות, כשתסלק האחת תסתלק חברתה. מי שנמשך אחר שכלו ישרהו, ומי שנוטה אחר תאותו - תטעהו ותאבדהו. מי שירא אלהים - טובה יהיה אחריתו. דע כי התאנה אויבת השכל. מי שחומד לתאותו - יפסיד, התאנה תביאך אל מה שיש בו חסרון וגרעון. מי שישמע לתאותו - כפר ביוצרו, כי התאנה מוציאה אותו מהעולם, והיא שתפוט לעורו, ראוי למשכיל שישמור את תאותו ולשוננו, ויתעסק לאכל מיגיע כפיו ויהיה שמח בחלקו.

יום י"א [11] לחדש

דע אחי, כי חברת השוטה סכנה, ושנאתו שמחה. הסברת פנים מרבה חזק האהבה, וזעם פנים קלקלת החברים, אין כבודו של אדם אלא עם איש ישיבתו. מי שמכניס עצמו לפני אדם רע ישיגהו החשד. ואל תשב עם מתי פועלי און, כי חלקלקות דרכם ומעלליהם. מה טוב לאדם שיהיה חלקו וגורלו עם אנשי תמים, כמו שגאמר: 'הולך את חכמים יחכם עוד', מה טוב לאדם השכל ואם אין לו שכל אז הקבר טוב לו. מי שלבו צר לשונו רחבה וכן בהפך. מען השתיקה - פרי השלום. החר קל נגד המרבה דברים. דבור בשכל כמלח בתבשיל. השכל כאור לעינים, והסכלות כפח לרגלים. דעת בלי שכל כמנעלים בלי רגלים. עשר בלי שכל כתפל בלי מלח. שכל בלי עשר לא יתהלך בישר. אין מעלת האדם בבגדים החמודות, אלא בזכות הדעות. דעת חכמת התורה, טוב ביראה ובטהרה, לכל רגע דרושה, לכל נגע רפואה. מי שחננו ה' נפש טובה, הוא בן העולם הבא, וכל ימיו יהיה בדעת צלולה, וכל שפן בתפלה ובלמוד משנה וגמרא, ודעתו נוחה בשמחה ואהבה ונסו יגון ואנחה. בסבת האהבה יבוא משיח ואלהיה, ויבנה בית-המקדש וירושלים הבנויה, ושם יעלו שבטים שבטי יה.

יום י"ב [12] לחדש

אחי, שני דברים אין בעולם אלא מעט מהם, ובכל יום יוסיף מעוטם, ממון מהתר שתוציא אותו לשם ה', ואוהב נאמן שתבטח בו. באלוףך יהי נפר שכלך, אלוףך נעורך - שמרהו כאישון עיניך. הקרובים אל תשפח, כי יש אוהב דבק מאח. אל תחליף את אלוףך שבחנתו באיש שלא ידעתו. לא תועיל פתיחת העין כאשר יהיה עור. ולא יועיל פריית האזן וגדל הגוף וארכו כאשר יהיה הלב ריק משכל. דע אחי, כי המוכיח את אשר לא נוכח, והמלמד את מי שאינו למד, כמי שמנגן לפני המתים, או כצועק אל האלמים. לפיכך פשתראה שאין מטין את האזן לקולך חדל מהם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: 'במקום שמפזרים - פנס'. דע אחי, כי המוסר - מזון השכל, והשתיקה - כוללת כל חכמה. החכמה - נחלה טובה, והפזב - מפנת האשמים. האמת - אור לעינים, והפזב - כבל לרגלים, והחונף - גורם רעה. והפזיזות - מחלשת כח ועצה. חברת הטובים - מוסיפה שכל, ומחיה את הלב, ומזככת את הדעת, ומאירה פנים, ומפרסמת הטוב. והמשפיל - פאר לעצמו וברכה לנפשו, וכבוד לביתו ותפארת לחברו ויקר למשפחתו. והמשפיל - אם יהיה רש, עם כל זאת - ישב עם הגדולים והשרים, וישבחוהו כל הסגנים. ועזוב נקימה ונטירה, ואחז במחילה וסליחה והסברת פנים לדלים ואביונים. ואל תשמח בנפל אויבך, כי לא תדע מה יבואך. ושים אמת תמיד לעמדתך, ותהיה לעולם מבני חורין, דע כי האמונה יראת האלהים.

יום י"ג [13] לחדש

אחי, אל תתרושל במצוה, אם בא לידך - תעשונה לשם-שמים בלא עכוב. אל תתן בלבבך קנאה, שהיא חולה רעה, שאין לה רפואה. הרחק מלשון הרע ורכילות ונחנפה ומהוצאת דבה על שנים אדם. השפל עצמך כדי שישארה האלהים. החשק מטעה השכל ומחליף הנשמה. אל תעמוד לפני אדם כועס, ולא בפני נהר שהוא שוטף. מי שקופץ ידו מן הדלים, יתן ממונו לאויבים. מי שנגקה מן הפעס, יגיע אל היקר. מי שנגקה מן העברות, יגיע אל הפבד. אין עשר כבריאות הגוף, ומה יועיל לעשיר אשר אסור בתחלואים. ואין נעימות בתענוגים, כמו לב טוב ושמח. מי שמתקן מדותיו ועניני אחריתו, יתקן הבנרא עולמו ומנוחתו. דע, כי הבטחה בעולם הזה - שגעון. ובדק הענו בעת פעסו וברדיפת הפבד ובשעת המלחמה, והאוהב - בעת צרך אליו. אין חסידות פיראה, ולא יפי פדעת נוחה. הכל תלוי במעשה, כמאמר 'ברצות ה' דרכי-איש גם-אויביו ישלם אתו'. אין ראוי לחכם שישמח ברב ממון, ולא ידאג על מעוט ממון. אבל ראוי שישמח בשכלו ובמעשיו הטובים לפני אלהיו. מי שרוצה להעשיר - דאגה שאין לה סוף, כי אדם שחשקו בעולם הזה ובתאותו, דומה לכלב רעב שמוצא עצם ולועס בשניו, ומרב לעסו יצא הדם מפיו, והוא מוצץ הדם, וחושב כי הוא מהעצם והוא מדמו. פרישות מן העולם - מנוחה לגוף, ומי שיבטח באל לא ידאג לחסרון, טרדת העולם הזה משברת העצמות ומכלה הפוח. ולזה אחי אל תשים דאגתך אלא אחר עבודת הבנרא, אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו.

יום י"ד [14] לחדש

אחי, אל תאמר על שום מצוה 'אעשה אותה למחר', כי מי יודע מה יולד מחר. אל תלביין פני חברה ברבים, כי המלביין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא. אם יבואו עליך יסורין - פשפש במעשיך, ואם לא מצאת - תלה עונך בבטול תורתך, כי אין צדיק בפארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, והשב על לבך, ותקבלם

בְּשִׁמְחָה רַבָּה, כִּי עַל יָדָם נִמְחָלוּ עֲוֹנוֹתֶיהָ. וַדַּע כִּי תִלְמוּד-תּוֹרָה כְּנֶגֶד תַּרְי"ג מִצְוֹת, "וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וּלְיָלָה", כְּמֵאֲמַר נְבִיאָהּ, אִז תִּצְלִיחַ אֶת דְּרָכֶיהָ, וְשִׁנְנֶתָם לְבִגְיָה כְּפִי יְכַלְתָּהּ, שֶׁלֹּא יִמָּצֵא פְסוּל בְּזֶרַע זְרָעָהּ. וְנִהְיָ בָהֶם מִנְהַג דְּרָה אֶרֶץ, שֶׁקִּדְמָה לַתּוֹרָה, אֶתְהָ וְאֲנָשֵׁי בֵיתָהּ. וְכָל עֲקָשׁוֹת הַרְחָק מִמָּהּ. בְּמִשְׁאֵא וּבְמִתָּן תִּרְבֶּה יְאֻמֵּינָהּ. וְזָכַר יוֹם מִיתָתָהּ, וּמִשְׁקָר הַרְחָק מוֹצֵא שְׂפָתֶיהָ. אֵל תִּיַּעַב בְּמִמּוֹן שְׂאִינוֹ מְמוֹנָהּ, שֶׁל כָּל בְּרִיָּה בֵּין יִשְׂרָאֵל בֵּין גּוֹי, שֶׁסֶתֶם כְּתוּב 'לֹא תִגְנֹב'. שְׁמֹר מִצְוֹת אֱלֹהֶיהָ. וּכְתִיב "לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיהָ לְשׁוֹא", כִּי גְדוֹל עֲנֵשׁ עֲוֹנוֹת אֱלֹהֵי הַיְזָכְרֶתִּיהָ, וּבְכָל דְּרָכֶיהָ תִּמְיָם תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיהָ, וְאִז תִּזְכֶּה לְשֵׁם טוֹב וְכָל הַעֲם יִשְׂבַּחֶנָּה, וְהֵם יִלְמְדוּ מִמַּעֲשֵׂיהָ, וַיֹּאמְרוּ 'אֲשֶׁרֵי יוֹלְדֶתָהּ'. וְתִנְשָׂא מַעֲלָה וּמִדְרָגָה וּקְדוּשָׁה לְבוֹרְאָהּ. וְתִהְיֶה עֲלוֹב מִכָּל אָדָם, וְאֶפְלוּ עִם בְּנֵי בֵיתָהּ, וַיִּרְאֶת שְׂמִימִם תִּקְבַּע בְּלִבָּהּ, כִּי אֱלֹהִים בּוֹחֵן כְּלִיּוֹתֶיהָ, אֲשֶׁר עֵינָיו פְּקוּחֹת עַל כָּל דְּרָכֶיהָ, וְלֹא תִחַמֵּד אֶשֶׁת רַעָה וּבֵית רַעָה, וְלֹא תִשָּׂא אֶת אַחִיהָ בְּלִבָּהּ, וְאֶהְבֶּת לְרַעָה כְּמוֹהָ, וְלֹא תַעֲלֶה קִנְאָת אָדָם עַל לִבָּהּ, וּבֵרַח מִן הַשְׂרָרָה וְהַפְּבוֹד, שֶׁיִּאֲרִיכוּן יָמֶיהָ, בְּזָכוֹת אֲבוֹתֶיהָ, שֶׁיִּקְבַּל ה' אֶת תַּחֲנוּנֹתֶיהָ, שֶׁלֹּא יִחְזְרוּ בְּיַד רִיקָם תִּפְלְתָהּ.

יום ט"ז [15] לחדש

אָחִי, כִּפֵּד אֶת ה' מִהוֹנָהּ מֵהַשְׁחָנָה, וְאֵל יִקְשֶׁה בְּעֵינֶיהָ לְהוֹצִיאֹת שֶׁבֶת יוֹם-טוֹב בְּכָל הַצָּרָה, כְּמֵאֲמַר "הַשְּׁלֹךְ עַל ה' יְהִבֶהּ וְהוּא יְכַלְכְּלָהּ", וְכַבְּדֵהוּ בְּלְבוּשׁ וּנְקִיּוֹת הַגּוֹף וּנְקִיּוֹת הַמָּקוֹם, שֶׁבוֹרְאָהּ הוּא אֲשֶׁפִּיזָהּ, וְלִהְיֶת עֲנֵג בָּהֶם בְּאֵכִילָה וּשְׂתִיָּה וּבִלְמוּד תּוֹרָה וּתְפִלָּה עִם שְׂכֵנָהּ. לַעֲרֹךְ שְׁלֶחַן וְלַחֵם וְיֵין וְנִרוֹת שֶׁהִדְלִיקָה אֶשְׁתָּהּ, וְתִשָּׁב בְּנַחַת וּבְשִׁלּוֹה עִם אֲנָשֵׁי בֵיתָהּ, וְתִרִים קוֹלָהּ לְשׁוֹרֵר וּלְזָמֵר לְשֵׁם קוֹנֶהּ, וּמִלְאֲכֵי שְׁלוֹם הַבָּאִים עִמָּהּ וּמְבָרְכִים אוֹתָהּ וּמְשַׁפְּחֶתָהּ, וּמְחַלְקִים שְׂפַע וּבִרְכָה לְכָל שְׂשֵׁת יָמֵי מַעֲשָׂהּ, כְּשֶׁרוֹאִים שֵׁשׁ שְׁלוֹם וְאֶהְבֶּה בֵּינָהּ לְבֵין אֶשְׁתָּהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּדְעֶתָ כִּי-שְׁלוֹם אֶהְלָה וּפְקֻדֶת נֹנָה". וְאִז אֹמְרִים: יְהֵא רַעֲוֵא שִׁיְהִיָּה כֵן כָּל שֶׁבֶתוֹת קְדוּשָׁה, וְהוּא יִמְלֵא מִשְׁעָלוֹת לִבָּהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהֵאֱכַלְתָּהּ נַחֲלַת יַעֲקֹב אֲבִיהָ". וְתִמְלֵא מִפְרוֹת וּמִגְדִּים וּיְרִקוֹת שְׁלֶחָנָהּ, כְּפִי הַשְּׂגַת יְדִיָּהּ, וְאֵל תִּדְאָג מֵהַשְׁלִיּוֹת מֵאֶחָיָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹו עָלֵי וְאֲנִי פּוֹרֵעַ" מֵהַשְּׂוֹתֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁקִּיָּם לְיוֹסֵף מוֹקִיר שְׂבִי [-שֶׁבֶת] חֲסִידָהּ, הַתְּעַנֵּג בְּדָשׁוֹן וְטוֹב בְּשֶׁבֶתוֹת וּמוֹעֲדֶיהָ. אָחִי, אֵל תִּפְחַד וְשִׁמְרֵה שֶׁבֶתָהּ וּמוֹעֲדָהּ כְּדִין וְכִהְלָכָה כָּל יְמֵי חַיֶּיהָ, כְּדֵי שֶׁתִּזְכֶּה לְמִנוּחָתָהּ, בְּעֵבֹר דָּוִד עֲבָדָהּ אֵל תִּשָּׁב פְּנֵי מְשִׁיחָהּ. תִּשָּׁב אוֹתִיּוֹת שֶׁבֶת 'אִם יִשְׁמְרוּ יִשְׂרָאֵל שְׂתֵי שֶׁבֶתוֹת כְּהִלְכָתָן - מִיָּד הֵן נִגְאָלִין וְזוֹכִין לְרֵאוֹת פְּנֵי מְשִׁיחַ"ח - רֵאשִׁי תַבּוֹת: שֶׁבֶת מוֹעֵד יוֹם-טוֹב חֲדָשׁ. וּבְזָכוֹת שְׂמִירַת שֶׁבֶת קְדוּשָׁה יָבוֹא בְּמִהְרָה מְשִׁיחַ צִדְקָהּ.

יום ט"ז [16] לחדש

אָחִי, הַתְּנוּדָה בְּכָל לַיְלָה קִדְּם שְׂתִישׁוֹן, חוּץ מִלִּילֵי שֶׁבֶת יוֹם טוֹב שֶׁאִסוּר לְהַתְּנוּדוֹת. וְכָל שְׁכָן שֶׁבֶתָהּ תִּנְצֵל מִקָּרִי, כְּמֵאֲמַר "וְשָׁבַע יְלִין בַּל-יִפְקֹד רַע", אִין 'רַע' אֵלָא קָרִי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיְהִי יַעֲר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי ה'". וְעוֹן זֶה בָּא מִכְּמַה סְבוּת: מִי שֶׁפּוֹגֵם פִּי וְלִשׁוֹנוֹ בְּנִבּוּל וְלִשׁוֹן הַרַע וְשִׁקָּר וְשׁוֹבַעַת שְׁוֹא וּבִרְכָה לְבִטְלָהּ, וּמִגְלָה רְזִי תּוֹרָה לְמִי שְׂאִינוֹ הַגּוֹן, וּמִקְלָל בְּהִזְכָּרְתָּהּ, וְאִינוֹ נִזְהָר בְּעֵנִית אָמוֹן, וְהִמְסַתְּפֵל בְּנָשִׁים, וְהִמְסַתְּפֵל בְּעוֹפוֹת וּבְבִהֵמוֹת כְּשֶׁנֶּאֱמַר קִיָּין. יֵשׁ מִרְבּוּי הָאֲכִילָה וּשְׂתִיָּת יֵין. יֵשׁ מִי שֶׁיִּשְׁוֹן בְּחֶדֶר לְבָדוֹ, [אִין לוֹמַר שֶׁזֶה בַּפּוּחַ:] לִילִי"ת שׁוֹלֵטָת בּוֹ, יֵשׁ מִי שֶׁמְרַבֶּה בְּדָאָה וְעֵצְבוֹת עַל הַבְּלִי עוֹלָם הַזֶּה. יֵשׁ מִרַב טֵרַח, יֵשׁ מִסַּבֵּת קוֹר, יֵשׁ מִחֲמִימוֹת שֶׁפְּסֻת נוֹתֵן עַל רַגְלָיו, יֵשׁ שֶׁשׁוֹכֵב אֶפְרָקְדוֹן, שֶׁפְּנֵי לְמַעֲלָה, וְאִינוֹ שׁוֹכֵב עַל צִדּוֹ. יֵשׁ מִחֲמִמַּת הַפְּחַד. כָּל אֱלוֹי גּוֹרְמִים לַעֲוֹן קָרִי. אֲבָל זָרַע לְבִטְלָהּ הוּא בְּמִזִּיד שֶׁמְבִיא עֲצָמוֹ לְיַדִּי קָשׁוּי וּמוֹצִיא זָרַע. כָּל

אלו אם נכתב ענשם מי יכול לעמוד, כמאמר "אם עונות תשמור יה' מי יעמד", שמהאריך גלות ישראל וביד החיצונים מוסר נשמתו חלילה וחס אינו זוכה לראות פני השכינה, ודנין אותו בצואה רותחת ונקרא שופך דמים ומעלים עליו שהרג ילדיו, ונקרא רע למקום ולבריות, ויבוא בר מינן לידי עניות. כל אלו העונשים אם לא שב בתשובה שלמה. אבל אין לה דבר העומד לפני התשובה פי מינו פשוטה לקבל שבים. והתקון הוא: אשרי חלקו כל מי שיכול להתענות שבווע שיעלה לס"ה אלה תעניות, כמו שנגאמר בספר 'עשרה מאמרות', ויעיל לו לכל מיני תשובה. או הפסקה ג' ימים או שני ימים. ואם לא יכול, יתענה פ"ד תעניות מפזרות בשובבי"ם בחברת שתפים, ואם לא יכול - יפדה תעניתו בזה שיתן מעות לאיש אחר שיתענה במקומו. ויטבל במקנה באותו יום וביום שמתענה. וירבה בצדקה. וישתדל שיעלה לספר-תורה ויאמר 'בריה שמייה', ויהיה גבאי לעניים, ויתמך בתלמידי חכמים ותלמוד-תורה ויטרח בצרכי שבת ויום-טוב ואפיית מצה והגעלה בזעה. ויקרא בכל יום י"ח פרכים משניות בנעימה. ויהיה מעשרה ראשונים. ויזהר בעניית אמנים. ויזהר בטלית קטן וציצית ותפלין. ויזהר בקריאת-שמע בעונתה. ויאמר בכל יום ד' מזמורים ראשונים של תהלים שיש להם ש"י תבות כמנן קר". ויבחר במדת הענוה. ויאכל משיורי 'המוציא' מה שנשאר. ויכון בראש השנה בשעת תקיעת שופר. ואם תשיג ידו, יגדל יתומים בביתו. ויקרא שנים מקרא ואחד תרגום בטעמים. ויזהר בקריאת תהלים ושירת הים בכנוה. כל הדברים הנזכרים יפים לתקון קרי. ויזהר שלא יבוא עוד לידי קרי, ויהיה יקר שמו, ובזה ימחלו עונותיו. ונזפה לביאת הגואל ויתקן יסוד העולם, "ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה" וה' יהיה בעזרו ולא ימושו מזרעו ומזרע זרעו עד עולם.

יום י"ז [17] להחדש

אחי, מעלת הטבילה במקנה מ' סאה, היא תועלת גדולה לכל מיני עונות, היא טהרת הלב והנפש ועזיבת החטא, ובפרט לעון קרי ושכבת זרע לבטלה שהזכרנו, ועון הפעם והגאווה. ואין דבר בעולם שגורם קדשת הנשמה עם הגוף ומעביר עונות מעל מצח כמו הטבילה, וכל שכן בערב שבת וגם שבת בבקר, כמאמר האר"י ז"ל. כי על ידי הטבילה תתעלה נפש האדם למעלה מקום העליון וטובליו נפשו ורוחו ונשמתו בנהר דינור, ונקרא 'ישראל' ומקרב הגאולה, כמאמר "מקנה ישראל ה' מושיעו בעת צרה", פיוק וחזי [= צא וראה] כמה גדלה מעלת הטבילה, כי הגר אינו נכנס בדת ישראל אלא על ידי הטבילה. וטמאת הנדה, שא"ל וק"ך מיני טמאות תלויים בה, שאין טמאה בעולם כטמאת הנדה, ועל ידי הטבילה נטהרת. ולמה מ' סאה? כדי לשבר קלפת סמ"ך-מ"ם. ואיתא במגלה עמקות 'תתק"ס לוגין שעור מקנה פנגד משקל לוחות שהם מ' סאה, פנגד יצירת הולד למ' יום שהם תתק"ס שעות, וכנגד משה רבנו עליו השלום שהיה בהר מ' יום, שהם תתק"ס שעות. ומקנה אותיות "קומה ה' ופואו אויביה" דהינו סמ"ך-מ"ם. ואותיות ק"מ ו"ה, שם י"ה בו"ה מתחבר על ידי טבילה. מקנה - גימטריא קנ"א מלוי אהי"ה בההי"ן [אל"ף ה"ה יו"ד ה"ה]. ועל ידי טבילה יהיה לאדם לב חדש, כמו שנגאמר: "לב טהור ברא" - ראשי תבות טב"ל - סופי תבות בא"ר. באר-מרים ימצא בה רפואה לאבריו. באר - אותיות אבר. ו"רוח נכון חדש" - ראשי תבות חרו"ן - סופי תבות נח"ש, שפינע חרון אף וקלפה נחש. "בקרבי" - גימטריא שד"י, יאיר שד"י ויברחו סטרא-אחרא, וכן כתב הרב ר"ח דף קל"ג בארוך על ענין הטבילה. וכל זה מי שיכול לטבל אמרינו, ואם אינו יכול לטבל - די לו בט' קבין מים אפלו חמין, שאמרו בגמרא, כל השופך עליו ט' קבין מים כאלו טבול בכל מימי בראשית, ורחמנא לבא בעי. וגם מועיל לכעס, כי מקנה גימטריא כעס עם הפולל, כמו שמועיל ציצית לכעס, כמו שנגאמר: "כנף" - גימטריא כעס, טלית קטן שמניח בחיקו ונושק בקריאת שמע - כאלו טבל במקנה.

יום י"ח [18] לחדש

אחי, אל תדמה לכמה בני אדם שמאבדים כל זמנם בשחוק וקלות ראש בספור עניני עולם-הזה הבל הבלים, וכמה רעות גורמים, שמפסיקים שפע וטובה לקהלה וטובת עולמה, מהפכים שפע לפשע-יעקב, כל זאת מעט מעט משחקים בקביות. לכן הזהר אתה פן תתחבר לאנשי רשע ותשפח אל מחוללה, ותעזב אשת נעוריה. אף בכל יום, ביראת ה' ובתורה יהגה לבה, ואל תחטיא את בשורה, כי זה הוא עקר ביאתה לעולם. ואל תעזב רע אביה, אלא התבונן בהשגחת הבורא ויערב לה, ותגיע לרוממות הידאה בכל לבה, בראותה כמה אלפים שמותים בכל יום, וכמה נולדים, כמה שמחים, כמה עצבים, כל אחד בהנהגה אחת, והוא משגיח עליהם בכל רגע. והתבונן והפונן בפעל ה' ביום וביפשה בשמים ובארץ, כמו שאמרו רבותינו זכרונם- לברכה במסכת בתרא. ויראו עיניה בגלגלים ובכוכבים וחמה ולבנה מאורתה, ומגדלות העבד - גדלת האדון נודעת כפי חכמתה, ואז תעבר לך כל מדה טובה ויקל טרחך. והיה טוב עם הבריות ותמים עם אלהיה. התנהג בדרך בינוני כל ימי שני חיה, ואל תלך בדרך הקצוות, כי כל הקצוות רעות ומבלבלות דעות, ויכבד עליה. ותתן תרופה ותעלה לכל מכותיה, רק לענן הפעם והגאון מתישים חילה, ומיהם לא מיניה ולא מקצתה. והעבר רעה מבשורה, והיה קדוש מחנה, לא תשלט רעה בה לאחר מיתתה, ותזכה לטוב הצפון לה ולשני פתרה.

יום י"ט [19] לחדש

אחי, תדבק באמונה כי דרך אמונה אין כמוהו, כמאמר "וצדיק באמונתו יחיה" רוצה לומר - בזכות אמונה יחיו המתים, וכמו שאמר דוד "בטח בה' ועשה- טוב שכן- ארץ ורעה אמונה". אמרו רבותינו זכרונם לברכה בדרך רמז: 'מי שלא אמר אמת ויצא שחרית ואמת ואמונה ערבית לא יצא ידי חובתו'. ועוד נתיב התבונה יהיה לה למנה, תן שבח והודאה לאל יתברך שחנן לה דעת וחכמה, ואל יטעה יצרה שהעשר והפבוד מניח לה לעולם הבא. ואל יסיתה בעצתו ומליצתו, כי אהבי עשיר הם רבים וסובבים אותו. דע שהקדוש ברוך- הוא זן ומפרנס הכל בעתו, כמו שצאמר: "ואתה נותן להם את אכלם בעתו". כל הנאות עולם הזה פרגע קטן, ואל תמיר בעולם-עובר עולם-עומד, ועולם הבא אין לו תמורה, ועמיה שרוא נהורא [= ועמו שורה האור], ועולם הזה נקרא עולם העבודה לתורה ולתעודה, וזו תפארת בני ישראל ויהודה. ועולם הבא - לגמול למי שקים התורה והמצוה, אשרי למי שגופו ונשמתו מפנינים יקרה, אשר תחת פסא הפבוד מחיצתו ומנוחתו שמה, כי בת מלך פנימה תורה הנעימה וביום דין הנורא לא יהיה לו כלמה, אשר בחייו דבק ביראה ובאמונה, ועל זה תנוח נפשו בהשקט ובשלחה, ונותנים לה פרי ידיה ומעשיה. ויזכר, כי אחר פטירתו משליכים אבן אחריה. אלא, כל מה שמוליה עמו לכספה ולסחרה, כמו שצאמר: "כי טוב סחרה מסחר-כסף".

יום כ' [20] לחדש

אחי, הזהר כל יום ויום במאה ברכות, שתנצל מצ"ח קללות ו'גם כל חלי וכל מכה אשר לא פתוב" בספרך, ותשלים סימן צדי"ק: צ - תשעים אמינים, ד' - ארבע קדשות, י' - עשרה קדישים, ק' - מאה ברכות. חכמי המדע רמזוה, והעקר היא כונתה, בענין אמינים בכל פחה, אז ימחו כל עונותיה. ויקרע רע גזר דינה, ותזכה שתכנס לגן-עדן ויפתחו שערי לפניה, ואין שומר יכול למנע אותה בלכתה. אם פן, תשמע ממני:

בְּשֵׁלֶשׁ תַּפְלוֹת הַרֵם קוֹלָהּ, אֲשֶׁר תִּקְנֶנּוּ אַבּוֹת אַבּוֹתֶיהָ, וּבִפְרָט בְּבִרְכַת הַנְּהַיִן בְּקוֹל רֵם בְּרַךְ לְשֵׁם אֱלֹהֶיהָ בְּכֹנֶנֶת לְבָהּ, אֲזַנְחֶשֶׁב כְּאֵלֹו הַתְּעַנִּית כָּל יָמֶיהָ, 'עֲנִית' הוּא לְשׁוֹן 'תְּעַנִּית' וְ'עֲנִי'. רַק אִם תִּכְוֶן בְּתַקְוֹן נִיּוֹצוֹת מִן הַקְּלָפוֹת אֶל הַיֵּכֶל קְדֻשָּׁהּ, וְאֲזַ תִּזְכֶּה לְרֹזֵי תוֹרָתָהּ אֲשֶׁר קִבְּלָה נְשִׁמְתָהּ, וְתִגְדֹּל לִפְנֵי כָּל הַבְּרִיּוֹת מֵעֲלֵתָהּ, תִּשְׂמַח כִּי זֶהוּ הַתְּכִלִּית לְכָל עֲבוֹדָתָהּ, וְאֵל תְּהִי חֲכָמָתָהּ רַבָּה עַל מַעֲשֵׂיהָ, שְׂמָא תִּדְמָה כְּעֶרְעֵר בְּעֶרְבָה, אֲלֵא יִשְׂר דְרַכְיָהּ. אֵךְ אַחִי, שְׂמַע בְּקוֹלִי אִיעֲצָה וִיְהִי אֱלֹהִים עִמָּךְ, כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם אַבּוֹתֶיהָ, שְׂלֵא יִרְפָּךְ וְלֵא יַעֲזָבָךְ, כִּי בִיּוֹרְתָהּ נִתֵּן ה' הַבְּחִירָה בְּיָדֶיהָ, אִם טוֹב וְאִם רַע אֲשֶׁר תִּאָּוֶה נִפְשָׁהּ, וְאִין אִישׁ שְׂמוֹנְעָהּ, כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר: "רְאֵה נִתְתִּי לִפְנֵיךְ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטוֹב וְאֶת הַמְּוִת וְאֶת הָרַע". וְהוֹכַח תוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתָהּ, וּמִבְּאֵר שַׁחַת תַּצִּיל אֶת נַפְשָׁהּ. תִּקְבַּע עֵתִים לַתּוֹרָה וְיִבְנֶה בֵּית עוֹלָמָהּ, וְאֵל תִּאָּבֵד יָמֶיהָ בְּסַפּוּרִים אֲשֶׁר לֹא יוֹעִילוּךָ, פֶּן תִּפְשֵׁל בְּאֶבֶן רַגְלָהּ, וְאֲזַ לֹא תִרְאֶה פְּנֵי אָבִיךָ וְאִמָּךְ, זֶה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וּכְנִסַת יִשְׂרָאֵל נִקְרָאוּ 'עֲטַרַת רֵאשָׁה', וְיַחֲיוּ מִתֶּיךָ.

יֹום כ"א [21] לַחֹדֶשׁ

אַחִי, יִסַר בְּנֶךְ כִּי יֵשׁ תַּקְוָה, וְאֶל הַמִּיתוֹ אֵל תִּשְׂא נַפְשָׁהּ. אֵל תְּהִי כְּאֲנָשִׁים שְׂאִינָם שְׂמִים עַל לֵב לְהוֹכִיחַ אֶת בְּנֵיהֶם וְהֵם חוֹשְׁבִים שְׂאוּהֵבִים אוֹתָם, וְאִדְרָבָא - הֵם שׁוֹנְאִים אוֹתָם וְעוֹבְרִים עַל דְּבָרֵי שְׁלֵמָה הַמְּלָךְ עֲלֵיו - הַשְּׁלוֹם - "חוֹשֶׁךְ שְׂבִטוֹ שׁוֹנֵא בְּנוֹ וְאִהְבוּ שְׁחֵרוֹ מוֹסֵר". הַקְּטָן, מְשַׁעָה שֵׁישׁ לוֹ שִׁכַּל לְהִבִּין גְּעָרָה - אָבִיו וְאִמוֹ חֲזִיבִים לְגַעַר בּוֹ אִם עוֹשֶׂה אֵיזָה דְּבָר שְׂלֵא כְּהִגֵּן. וְעַתָּה בְּזַמֵּן הַזֶּה בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים לֹא דִי שְׂאִינָם גּוֹעֲרִים בּוֹ, אֲלֵא שְׂמַחִים וּמִתְפָּאֲרִים עַל חֲכָמַת הַיָּלֵד שֵׁיִדְעַ לְהֵרַע, וּמְלַמְּדִים אוֹתוֹ לְקַלֵּל וּלְדַבֵּר דְּבָרִים רָעִים, וּמְמַלְאִים רְצוֹן הַקְּטָן, הֵן בְּאֲכִילָה וְשִׁתִּיָּה, הֵן בְּשִׂאָר דְּבָרִים. וְנוֹתְנִים בְּיָדוֹ סֵפֶר לְשַׁחַק בּוֹ, וְקוֹרַע סִפְרֵי קֹדֶשׁ. וְזֶה עוֹן פְּלִילִי! הֵם עוֹשִׂים בְּזִיוֹן בְּסִפְרֵי הַקְּדֻשָּׁה! אִינָם מְשַׁגְּיחִים - עַד שְׂנַעֲשֶׂה בֵּן שְׂמוֹנָה אוֹ תִשַׁע שָׁנִים, וְאֲזַ רוֹצִים לְתַקְוֹן אֲשֶׁר עוֹתוֹ - אִינָם יְכוֹלִים עוֹד, כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר: "מַעֲוֹת לֹא יוֹכַל לְתַקְוֹן", כִּי הַנַּעַר מְבַקֵּשׁ לְמוֹדוֹ, וְאִם לֹא יַעֲשֵׂה רְצוֹנוֹ - אֲזַ יְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ. וּמִי גָרַם כָּל אֵלֹו? אָב וְאִמָּה, שְׂרַחֲמַנּוּת שְׂלֵהֶם לֹא לְשֵׁם-שְׂמִים הַיְתָה, וְאִדְרָבָה - רַחֲמַנּוּת נְהַפְכָה לְשִׁנְאָה וְאִכְזָרִיּוּת, וְאִין לָהֶם יְכֻלַת לְיִסַר אוֹתוֹ. וְאִם אֶחָד יִשְׂאֵל אוֹתָם: 'מַדּוּעַ אַתָּם מוֹנְעִים מוֹסֵר מִן הַיָּלֵד?', 'מְשִׁיבִים: 'הַזַּמֵּן אִינוֹ טוֹב', 'יֵשׁ קְרִירוּת', 'יֵשׁ חֲמִימוּת', 'יֵשׁ חוֹלָאִים', 'יֵשׁ מַחֲלַת אֲבַעְבוּעוֹת', וְיֵשׁ כְּאָב רֵאשׁ'. וּמִסְבָּה זֹאת אִינָם מְקַיְמִים כְּבוֹד אָב וְאִם וְעוֹבְרִים עַל עֲשָׂרַת הַדְּבָרוֹת! עוֹן תְּלוּי בְּצוּאָרְךָ - הֵם הַמְרִידוֹ אוֹתָם - כְּמִי שְׂמַחֲדֵד סִכִּין וְנוֹתֵן בְּיָד שׁוֹנְאוֹ לְהַרְגֵּ אוֹתוֹ, כְּמִאֲמַר: "אוֹיְבֵי אִישׁ אֲנִשִּׁי בֵּיתוֹ". וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֵמָה הַמְּלָךְ: "אֲנִלַת קִשְׁוֶרָה בְּלֵב-נַעַר - שְׂבִט מוֹסֵר יִרְחִיקֶנָה מִמֶּנּוּ", וְכַתוּב: "חֲנֹךְ לְנַעַר עַל-פִּי דְרָכּוֹ - גַּם כִּי יִזְקִין לֹא יִסוּר מִמֶּנָּה". הַרְבֵּה פְּסוּקִים נִאֲמָרוּ עַל מוֹסֵר הַנַּעַר אִם אִינוֹ מְרַגֵּל בְּמוֹרָא וּבְמוֹסֵר מְקַטְנוּתוֹ, גַּם לְאַחַר שְׂאִגְדֹּל - לֹא יַחֲלַק מוֹרָא וְכְבוֹד, לֹא לְאָבִיו שְׂבִשְׂמִים וְלֹא לְאָבִיו וְלִאֲמוֹ. וְאִיךְ יִזְכֶּה לְאִרְךָ יָמִים, כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר: "כִּפֵּד אֶת-אָבִיךָ וְאֶת-אִמָּךְ לְמַעַן יֵאָרְכוּן יָמֶיךָ". וְכָל זֶה צְרִיךְ יִשׁוּב דַּעַת וְשִׁכָּל טוֹב, שְׂתַחֲלַת הַכָּל יִדְבֵּר עַל לֵב אִמוֹ בְּנַחַת, שְׂיִקְבַּל מִמֶּנָּה. אֲלֵא מַעַט מַעַט יִגְעַר בּוֹ, וְיַצִּיל נַפְשׁוֹ מִיַּד שְׂאוֹל, כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר: "דְּבָרֵי חֲכָמִים בְּנַחַת נִשְׂמָעִים", וְנִאֲמַר: "הוֹכַח לְחֻכְּם - וְיִאֲהַבְּךָ וְגו'".

יֹום כ"ב [22] לַחֹדֶשׁ

אַחִי, הַשְּׂמֵר בְּמָה שְׂאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה: 'אֵל יִטִּיל אֲדָם אִימָה יִתִּירָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ'. וְדַע בְּאֲמַת בְּכָל מְקוֹם שֵׁישׁ שָׁם רְגַז וְכַעַס - שָׁם הַמַּזִּיקִין מוֹכְנִים לְהַזִּיק. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַצִּילֵנוּ מִכָּל רַע, וּבִפְרָט - הַמַּפְכָה

בכעס, מפת מגפה מתדבקת עם המכה ההיא. ולכן כל אדם יהיה מושל ברוחו, ויזהר מן הכעס מאד. ואם צריך להטיל מורא על בני ביתו - יראה עצמו כמי שפועל, אבל דעתו תהיה מיִשְׁבֵּת עָלָיו. ויזהר שלא יקלל את אשתו ובני ביתו, שדומה לְמִי שְׁזָרַק אֶבֶן וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְמִי יִפֹּה - וּפְתָאם יִפֹּה לְמִי שְׁאֵינוֹ רוֹצֵה לְהַכּוֹת. וכן אסור להכות אשתו, שהיא כגופו! די לנשים שיש להן צער הריון ולדה וצער גדול בנים, ועליהן מטל על צרכי הבית, ואין ראוי לצערן יותר על מה שיש להן כבר. ואם היא עושה דבר שאינו ישר בעיני בעלה, יאמר לה בדברים רכים שמושכין את הלב, ולא מועיל בהכּפה ובקללה, כי אשתו כגופו! ואם היא מקללת את המשפּרת או את בני הבית - יגער בה, שלא יהא פיה מרגל בקללה. ולא תהיה נדרנית, לפי שהשטן מקטרג בשעת הסכנה. וה' יצילנו מכל קללות ומשעות רעות, ויקיים בנו כל הברכות הפתובות בתורה. בזכות נשים צדקניות - נגאלו אבותינו ממצרים, ובזכות נשים צדקניות - עתידין להגאל, שמדריכות ומנהיגות בניהן לתורה ודרך ארץ, ואינן מניחות שיצא לתרבות רעה. ויש נשים שאומרות למורה שלא יפה את בניהן ולא יגער בהם, וחושבות בדעתן שזה דבר טוב. אין טוב, אלא רע! והקטן שומע שאין רשות לרבו להכותו - אז הוא מוסיף זדון על זדונו. אבל אם האם אומרת למורה שיוכיח את בנה - בזה נזקה אנחנו ואב ואם והילד ורבו לארץ ימים ושנות חיים, והפל יאמרו: ברוך שזה ילד, וברוך שזה גדל, וברוך רבו שלמד אותו תורה ודרך ארץ ודרך החיים.

יום כ"ג [23] לחדש

אחי, הזהר להתרחק מגאונה, שנצק הרבה מגיע לאדם ממדת הגאונה, והוא אינו מרגיש. ודע, כי הגאונה היא פתח והתחלה לכל המדות הרעות! בעל גאונה אינו עושה שום דבר מצוה לשם-שמים, רק כוונתו היא ליהרא, ותמיד הוא חס על כבודו ולא על כבוד הבורא יתברך שמו, וכל שכן שאינו חס על כבוד הבריות. אבל הוא משתדל להיות מתכבד בקלון חברו, ומרגל להוציא דבה ושם רע על כל אדם. וכל דבורו בגאונות וגאונה, ואינו רוצה לראות את העני והאביון, כי גאות לבש'. אפלו שאין לו תאונה - גונב וגוזל, למלא משאלותיו. ורודף אחרי השררה תמיד, ורוצה שידו תהיה על העליונה, ומתנזר כן יבוא לידי קנאה ושנאה. צא ולמד מקרח - שהיה מתגאה בעשרו, ורודף אחרי השררה - ירד חיים שאולה, הוא וכל נכסיו. בוא וראה כמה קשה ענש גאונה, שקרח היה מנושאי ארון הקדש (!) ומגאונתו וממחלקתו - אפלו יונקי שדים שלא פשעו - אבדו עמו. אמר החכם: הזרע גאונה וקטטה - יקצר דאגה וחרטה. ואמר: אם תקם - תדאג, ואם תסלח - תשמח. הרודף אחר הכבוד - בורח ממנו הכבוד. לעולם בעל גאונה אינו מודה על האמת, ועובר גם על 'לא תשא', ונשבע בשבועת - שוא לקיים דבריו, פלו על מדת גאונה. וחלילה וחס פוגם בשם ה' - גימטריא גאונה. ובורא עולם אומר עליו: אין אני והוא יכולין לדור במקום אחד, כמו שנגאמר: "גבה-עינים ורחב לבב - אתו לא אוכל", אל תקרי 'אתו' בחול"ם, אלא 'אתו' בחיר"ק. ולעולם יקבל אדם עליו מדת הענוה והשפלות, שיהיה מרכבה לשכינה.

יום כ"ד [24] לחדש

אחי, מדת האהבה והענוה הוא כמו סלם, לעלות בה למעלה ממדרגה למדרגה. והיא ראש והתחלה לתורה. הקדוש ברוך הוא התחיל להראות ענוה לכל העולם, שהוא נמלך במלאכים יצירי כפיו, ואמר להם: "נעשה אדם". וכל שכן אדם ששפיל מכל בריה, שיתוש קדם לבריאנתו. ראשית הפל - "עקב ענוה יראת ה'", ויסוד הענוה הוא - שישפיל ויכניע עצמו לפני בורא עולם בימי פחרותו בעודו בכחו, ויהיה שמח בחלקו. ואם

הוא עשיר - יתן שבח והודאה לה' שנתן לו 'פח לעשות חיל', ויכיר החסד והטובות שעשה עמו תמיד, ומשגיח עליו בעין חמלתו כשומר - שלא יכלה עשרו, כמו שנגאמר: "התעף עיניך בו ואיננו", ששמענו באזנינו ובעינינו ראינו - כמה עשירים שנתדלדלו והיו נופלים ברעב כמו איוב והרבה כמותו. ומדת ענו - אם עושה מצוות ומעשים טובים הרבה - אינו מתפאר, ואינו מחזיק טובה לעצמו, ומכחש - 'שלא עשיתי כלל ואין זה עסקי'. אם משבחין אותו - מצטער על זה, לפי שיודע שטובות שהוא עושה אינן מספיקות לו צידה לדרפנו, וכל מעשיו מועטים לעיניו. ואינו רודף אחר הכבוד ולא על הנאת הגוף ואכילה ושתייה ומשגל, רק תמיד הוא מכון להשם יתברך, ואכילתו ושתייתו - כדי שיהיה לו כח לעבד את ה'. ונושא אשה - לקיים מצות ה'. ולבוש מלבוש - לכבוד ה'. וכל מעשיו - לשם שמים. שומע חרפתו - ואינו משיב. וכאשר עולבים אותו בני אדם - אינו נעלב, כי אינו מקשיב לקולם, כמאמר: "ואני כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח-פיו". יש אדם שמראה עצמו חסיד, ושבע תועבות בלב, סוף סוף ה' יגלה עונו, רוצה לומר - עניו, וארץ מתקוממה לו, ותגלה רעתו לכל, ויהיה ללעג וקלס. ומדת הענו - מוחל על עלבונו, ויקבל יסורין באהבה, ומשבחין אותו - והוא מצטער, וכל אשר הוא עושה - מצליח, שהוא - כונתו לשם שמים, מודה על האמת ומלבושו במידת ענוה, הרי סימן לששה דברים אלו: אדם ענו. עוד כמה מעלות אחרות, כמאמר התנא דפרקי אבות.

יום כ"ה [25] לחדש

אחי, מה שהזהרתך על מדת ענוה, גם היא דבוקה עם מצוות בקור חולים. כמה גדולה מעלת בקור חולים, שהשם יתברך בכבודו בא לבקר את אברהם אבינו עליו השלום ביום שלישי למילתו, כמו שנגאמר: "וירא אליו ה' באלני ממרא", ששמרא חזק וזרז אותו למצות מילה, ונתן לו עצה שיזרז עצמו. השם יתברך בוחן לבות וכליות ויודע מחשבות - ראה שצריך אברהם אבינו עליו השלום היה באורחים, שלא היה אוכל בלתי עם אורח, ותקף שלח מלאכי מרום בדמות אנשים - להראותו שאוכלים עמו, כדי לעשות רצון אוהבו, כמו שנגאמר: "אברהם אהבי". כל זה לעשות רצון יראיו, ולמלא משאלות לבו של חולה. אם כן, מי שהולך לבקר את החולה, אל יכביד בדברים לחולה, מפני שיש לו כאב ראש וכאב לב. אלא יבקר ויראה איזה צריך יש לחולה - בין לקסף להוצאות, או לאכילתו, או לרופא שירפא לו, שיוציא מלבו דאגה. ולא ההליכה מצוה, אלא בקור - מצוה! שיבקר איזה צריך יש לחולה, וישלם מכספו וימלא חסרונו, ויעשה רצונו, ולא כאותם בורים שמרבים לדבר דברים - ומתוך כך יחרה אפו של חולה, כמו שקרה - פעם אחת הלך איש אחד לבקר חולה, וישאלהו על חליו, ויען החולה: 'כך וכך פאבי'. אמר לו: 'בחלי זה מת בו אבי'. ויחר לחולה מאד ונתעצב אל לבו, הוא וכל האנשים אשר היו סביביו, והכביד את מחלתו. אם לא היה הולך לבקר - יותר טוב היה משלה. ואלו מן המצוות שאוכלין פירותיהן בעולם הזה והקרן הקיימת לעולם הבא, כמו שנגאמר: 'בקור חולים והכנסת אורחים', יש שיכות זה לזה, שהקדוש ברוך הוא עשה לאברהם אבינו עליו-השלום. וכל צדיק יעשה מצוות בקור חולים, ולא יאמר היום: 'ומחר', מי יודע מה יולד מחר? כמו שנגאמר: "היום לעשותם" - בעולם הזה, "ומחר לקבל שכרם" עם הקרן - בעולם הבא.

יום כ"ו [26] לחדש

אחי, תן הודאה לאלהים, וכבדהו ממה שחננה, וזכור חסדו כל ימך, על שהצילך ומצילך מכל מיני חולאים ומכאובים, הלא הנה מסדרים לפניה, למות תוצאות. וכמה מקרים אשר ראו עיניך - כמה בני אדם ששכבו

על מטתם, ובר מינו, לא הקיצו משנתם. הַבַּט נָא וּרְאֵה בְּטוֹבַת אֱלֹהֶיךָ עָלֶיךָ, שֶׁעֲשָׂאָה שְׁלָם בְּכָל גּוֹפְךָ, כִּי יֵשׁ כִּמָּה וְכִמָּה בְּנֵי אָדָם, מֵיָנִים מִמֵּינִים שׁוֹנִים, בַּר-מִיָּנִים מְשֻׁעָעִים וּמְצָרְעִים וְחַרְשִׁים וְאֱלָמִים וּפְסוּחִים וּמְחַסְרֵי אַבְרִים וְנֹכְפִים, מְחַכִּים לַמּוֹת מִמְכָּאוֹבִים וְחוֹלָאִים רָעִים. כִּמָּה וְכִמָּה שְׁאִין מִסְפָּר - מֵעֲלִילוֹת דְּבָרִים, מִנְחָשִׁים וְעֵקְרָבִים בְּמִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת וּפְתָאוֹמִיּוֹת. הִרְחֵמְן יִצְיָלְנוּ מִכָּלֵם. אִם כֵּן, חֲיָבִים אֲנִיחֵנוּ לְהוֹדוֹת לְשִׁמּוֹ - בְּיָמִים וּבְלֵילוֹת לִפְנֵי נוֹרָא עֲלִילוֹת, כִּי הוּא בּוֹחֵן לְבוֹת וּכְלִיוֹת, וְשׁוֹמֵעַ תְּפִלוֹת וּתְחִנוּת, בְּזָכוֹת כְּהֵנִים שְׁהִיוּ מִקְרִיבִים קָרְבָּנוֹת. וּמְשַׁנְחָרֵב בְּתֵי מִקְדָּשׁוֹת - שִׁיחַ שְׁפָתַי רִנָּנוֹת, לִפְנֵי אֵל הַהוֹדָאוֹת אֲדוֹן הַנְּפִלְאוֹת. הִתְפַּלֵּל לְאֵל אֵב רַחֲמֹן, שְׁיִרְחַם עָלֶיךָ וַיִּצְיָלְךָ מִכָּל צָרָה וְצוּקָה, שְׁאֵל יַחֲסֵר מְזוֹנָה, וּבָרָא לְךָ כָּל צָרָפָה. וּמְכַרַח אֶתְּהָ לּוֹמֵר: "מָה רַבּוּ מַעֲשֵׂיךָ... מְלֵאָה הָאָרֶץ קִנְיָנְךָ". אִם תִּלְךָ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת כְּפִי כַחַךְ - תִּזְכֶּה לִשְׁ" עוֹלָמוֹת, "עֵין לֹא רָאֶתָה אֱלֹהִים זוֹלָתְךָ", "וְשִׁכַבְתָּ וְעָרְבָה שְׁנָתְךָ", וְכִאֲשֶׁר קִיַּמְתָּ מִצְוֹת תּוֹרָה, שֶׁהִיא חֹרֵב גְּאֻלְתְּךָ, וּתַחַת פְּסָא הַפְּבוֹד מְקוֹם מְנוּחָתְךָ, וְנִשְׁמָתְךָ תִּהְיֶה צְרוּרָה בְּצִרוֹר הַחַיִּים אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ.

יום כ"ז [27] לחדש

אָחִי, אֵל תַּחֲסִיר אֶת הַמְּלַח מִמְמוֹנְךָ, כְּמוֹ שְׁאָמַר הַחֶכֶם: הַקּוֹמֵץ יָדוּ מִנְתִּיעַת צְדָקָה וְנוֹתֵן רַק כְּשֵׁרוּאָה הַפֶּסֶד בְּמִמוֹנוֹ - דּוֹמָה כְּמִי שֶׁמְכַבֵּה הָאֵשׁ בְּקִשׁוֹ וְתַבְּנוּ. אֲלֹא - "וְהִלֵּךְ לִפְנֵיךָ צְדָקָה!" "וְהִצַּנַּע לְכַת עַם אֱלֹהֶיךָ!" כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "מִתֵּן בְּסִתֵּר יִכְפֶּה-אָף", כְּמוֹ שְׁאָמַר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלֵינוּ-הַשְּׁלוֹם: "כִּי יִגְרַתִּי מִפְּנֵי הָאָף". וְלֹא לְהִתְגָּאוֹת נִגְדַּד בְּנֵי עַמֶּךָ, כִּי רַחֲמָנָא לִבָּא בְּעֵי [=הַקַּב"ה רוֹצֵה אֶת הַלֵּב] בְּכָל מַעֲשֵׂיךָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא תִקְפֹּץ יָדְךָ", "וְלֹא תַעֲלִים עֵינֶיךָ", אַךְ יִשְׁמַח לְבָבְךָ עַל אֲבִיּוֹנֵי עַמֶּךָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲשֶׁר תִּשְׁיֵא" בְּמִתְנַת יָדֶיךָ, וְאִין ה' מְקַפֵּחַ שְׁכָרְךָ, כִּי נֶאֱמַן הוּא בַעַל מְלֵאכְתְּךָ, וְנוֹתֵן לְךָ כְּנִפְשֶׁךָ שֶׁבְּעָה, וְהֵם יוֹעִילוּ לְךָ לְאַחֲרִיתְךָ. לָכֵן, פָּקַח עֵינֶיךָ וְתִקֵּן דְרָכֶיךָ, וְהַעֲלֵה אֲרוּכָה וְתִרְוַפָה לְנִפְשֶׁךָ, וְאִין מִקַּל וּמִשְׁעוֹן וְחֹרֵב וְחִנִּית בְּיָדְךָ, אֲלֵא הַצְּדָקוֹת וְהַתּוֹכְחוֹת הַנְּלוּיִם אֲלֵיךָ, וְהַמְפַתֵּחַ הַזֶּה תִּקַּח בְּיָדְךָ, שְׁאִין מְלוּיִן לְךָ לֹא כִסְפָה וְזִהְבָה, אֲלֵא מַעֲשֵׂיךָ! וְכִמָּה מְקַטְרָגִים יִרְדְּפוּ אַחֲרֶיךָ, אֵל תִּפְחַד, כִּי מְלֵאכֵי מְרוֹם בָּאִים לְקַרְאֲתְךָ, וַיְבַדְּקוּ וַיִּרְאוּ שְׁטוּבוֹת מְדוּתְךָ, וַיִּמְלִיצוּ טוֹב בְּעֵדְךָ, לִפְנֵי אֱלֹהֵי קִדְשֶׁךָ וְתִפְאֲרָתְךָ, וַיִּבְקְשׁוּ מְנוּחַ לְנִפְשֶׁךָ, וַיֹּאמְרוּ: 'אֲשֶׁרֶךָ שֶׁעַסְקֶת בַּתּוֹרָה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ! כִּי הִיא חַיֶּיךָ וְאֲרֹךְ יָמֶיךָ, "בְּרוּךְ אַתָּה בְּבֹאֶךָ וּבְרוּךְ אַתָּה בְּצֵאתְךָ", אֲשֶׁרֶךָ שֶׁזְכַּרְתָּ אֶת בּוֹרְאֶךָ בְּיָמֵי בְּחוּרְוֹתֶיךָ.

יום כ"ח [28] לחדש

אָחִי, קָרָא בְּנֵעִים זְמִירוֹת חֲסִדֵי דָּוִד מְשִׁיחָה, בְּזִמְרוֹת תְּרִים קוֹלָה, יְדוּעַ לְכָל כִּמָּה מַעֲלוֹת גְּדוּלוֹת לְקוֹרָא בְּכָל יוֹם תְּהִלִּים, כְּמֵאֱמַר: "וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל". וְכָל שְׁכֵן קִדְּם תְּפִלוֹת, שֶׁיִּצְיָל מִכָּל צָרוֹת וּגְזָרוֹת קָשׁוֹת, וּמְבַרִּיחִים כָּל מֵינֵי מַזִּיקִין וְשִׁדְּיִין וְרוּחוֹת, וְכָל מְלָה וּמְלָה יִגִּיעַ לְעַרְבוֹת, לְמִתִּים וְחַיִּים וּבְרִיאוֹת וּרְפוּאוֹת לְהַחְיּוֹת. אֲשֶׁרֶי מִי שֶׁעוֹסֵק בָּהֶם בַּיּוֹם וּבַחֲצוֹת לַיְלֹת, וּבְפֶרֶט לְקוֹרָא בְּטַעֲמִים וּבְדִקְדוּקִים וּבְנִעִימוֹת, וְיִחָשֵׁב כְּלוֹמֵד בְּנִגְעִים וְאֵהָלוֹת, לִפְנֵי מְלָךְ שֶׁבָרָא עוֹלָמוֹת. וּמִתִּים עֲתִידִים לְהַחְיּוֹת, בְּזָכוֹת דָּוִד הַמְּלָךְ נְעִים זְמִירוֹת. וַיַּעֲמֵדוּ שְׁלִשָּׁה אָבוֹת, לְהִתְחַנֵּן לִפְנֵי שׁוֹכֵן עַרְבוֹת, וַיִּכְפַּר לָנוּ עַל כָּל עֲוֹנוֹת, עַל שְׁגָגוֹת וְגַם עַל זְדוֹנוֹת, וַיִּתְקַן כָּל יָרַע שֶׁנִּפְלוּ בְּקַלְפוֹת, וַיַּחֲזִיר אֶתְּם כָּל נִיצוּצֵי הַקְּדָשׁוֹת. וַנַּעֲשֶׂה תִקְוִין עַל אָדָם הַרְאֵשׁוֹן שֶׁהִתְעַנָּה תְּשׁוּעָה-מֵאוֹת וּשְׁלִשִׁים תַּעֲנִינוֹת. וּבְזָכוֹת אֵהָרֵן הַפְּהֵן מִקְרִיב קָרְבָּנוֹת, שֶׁיִּבְנֶה בְּמִהְרָה בְּיָמֵינוּ בְּתֵי מִקְדָּשׁוֹת, וְנִשְׁיֵר שִׁירוֹת חֲדָשׁוֹת. וַיְכוּן בְּכָל פְּעַם שֶׁיַּעֲשֶׂה תִקְוִין לְכָל עֲוֹנוֹת שֶׁעָשָׂה. וַיְדוּעַ לְכָל, שְׁמִתְקַנִּים תִּקְוִינִים לְתַעֲנִית הַדְּבוּר - לֹא בְּקִרְיַת הַתּוֹרָה, אֲלֵא בְּקִרְיַת תְּהִלָּתֵינוּ ג' פְּעָמִים עִם ח' מְזִמּוֹרִים

ראשונים - ויהיה נח"ת מזמורים, כדי שיהיה נחת רוח ליוצרנו, כמו חתן שמוחלים לו כל עונותיו ביום חתונתו וביום שמחת לבו. וצמירת המזמורים בלי שום דבור, אפלו בלשון-הקדש כל ג' פעמים - שאין שואלים שאלת שלום ואין משיבים. ותקון זה יותר משבח ומסגל בימי שובבי"ם, ויעלה עליו כאלו התענה כל השבוע תענית הפסקה משבת לשבת. ויהיה תקון לשפיכת זרע לבטלה ולחלול השם ולחלול שבתות וכו', "על כל פשעים - תכסה אהבה", כמאמר: "ואהבת לרעה כמוך".

יום כ"ט [29] לחדש

אחי, זכר חסדי אלהי אביה בכל רגע, והתפלל והתחנן לפניו בלב טוב ונשבר ונדכה, ואל תמסר עצמך ליד יצרה הרע, אלא ליד יצרה הטוב - כי הוא יראה לה דרך ישר. אבל יצר השני הוא כסיל, כמאמר: "לב חכם - לימינו, ולב כסיל - לשמאלו", והוא אויב לנפשך מנענריך. אלא התלהב בכל לבבך ובכל נפשך ברמ"ח איבריך לעשות רצון קונך, "הוא עשה ויכנגד". ובכל יום זכר מקרה הזמן אשר ראית בזולתך, ותן לאל תהלתך - שהצילך מכל קורות זמניך, שכל אדם הוא תחת המקרה ואין לו בעולם פי אם רגע אשר הוא בו, כמאמר החכם שאמר: 'מה שעבר - כאין, ומה שעתיד - עדין, ומה שהנה - כהרף עין'. לה אל השועל ושים לבך: כמו שנגנס - בן יצא, כדאיתא בספר 'מסרת הברית': משל לשועל אחד שהיה מהלך במדבר, והיה רעב מאד, ולא היה לו שום דבר לאכל. לימים, ראה פרדס אחד נאה מאד וחומותיו גבוהות ונשגבות, ולא מצא בו פתח אלא חור קטן. מה עשה? התענה אותו שועל כמה ימים עד שניחלש והיה כחוש מאד, ונגנס באותו פרדס - בחור ההוא, ולא מצא שם בעל הפרדס. אכל והשחית כמה מיני פרות, ונעשה שמן מאד. לימים נתן דעתו: אם יבוא בעל הפרדס - יעשה בי נקמות. בא לצאת מן החור, ולא היה יכול לצאת. התענה כמה ימים עד שנהיה כחוש ורזה כבתולה, ויצא מן החור ההוא. כך האדם בעולם הזה, כמו שאמר איוב: "ערם יצאתי מבטן אמי" וגו', הפך במשל הזה והפך בו - כי הפל בו. והקדוש ברוך הוא ימחל לנו על כל חטאתינו וישלח לנו משיח צדקנו, במהרה בימינו, אמן.